

Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi - Journal of Social Sciences
Cilt/Volume: 2004-2 Sayı/Issue: 9

ÇAĞDAŞ VE DEMOKRATİK EĞİTİMDE TEFTİŞİN REHBERLİK İŞLEVİ

Tuncay ÖZDEMİR*

ÖZET

Çağdaş ve Demokratik Eğitim, çağın bilim, teknoloji, sanat ve değerlerinin, insan hakları ve demokrasi ilkelerinin yaşama biçimi olduğu bir eğitim ortamında, bilişsel, duyuşsal ve psikomotor uyarıları nitelediği eğitimidir. Eğitimde teftiş ise Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarını gerçekleştirmek için, Milli Eğitim Sisteminin sahip olduğu madde ve insan kaynaklarını, danışmanlık, rehberlik, incelemearştırma, kontrol ve soruşturma işlevleri yoluyla, rasyonel kullanma bilim ve sanatıdır. Bu araştırmanın amacı, Çağdaş ve Demokratik Eğitim bağlamında, teftişin rehberlik işlevine ilişkin yönetici görüşlerini saptamak, yorumlamak ve gerekli durumlarda önerilerde bulunmaktır. Araştırmanın evrenini, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde "İlköğretim Okulu Yöneticileri Hizmetiçi Eğitim Kursu"nda, Antalya İli Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı ilköğretim okullarında görev yapan yöneticiler oluşturmuştur. Sonuç olarak, Çağdaş ve Demokratik Eğitim bağlamında, teftiş rehberlik işlevini yeterli düzeyde yerine getirememektedir. Oysa teftişin, rehberlik işlevini çağdaş, insan haklarına ve demokrasi ilkelerine uygun olarak yerine getirmesi beklenir. Teftiş, girdiği kurumda davranış değişikliğine yol açmalıdır.

ABSTRACT

The guidance function of inspection in contemporary and democratic education.

Contemporary and democratic education is defined as a process including educational setting in which science, technology, art and values, human rights and democratic principles are promoted. By the same token, cognitive, psychomotor and affective stimuli are to be focused within the framework of the stated points. Inspection in Education is considered to be a rational way of science and art, regarding the functions of guidance, consultation, inquiry

---

* Yrd. Doç. Dr. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi.

research, control and investigation in order to carry out the general outlines of National Education System. The aim of this study is, in the sense of contemporary and Democratic Education, to specify down the principals' views pertaining to the function of guidance of inspection; to interpret and when needed, to make suggestions. The population of the study involved is made up of Mediterranean University, The Faculty of Education, the attendants of "In-Service Instructional Course for Primary School Principals", all of whom work at primary schools from the city Antalya National Education Directorate. As a result, in the sense of Contemporary and Democratic Education, Inspection-based-guidance does not work, properly and not reached an optimal level; whereas, the function of inspection-based guidance is expected to carry out contemporary human rights and democratic principals accordingly. Inspection needs to result in a behavioral change in which it is involved.

GİRİŞ

Gelecek, çok bilinmeyenli bir denklemdir. Evren genişlemektedir. Zaman da bilim evrenini genişletmektedir (Özdemir, 2001, s.6). Baş döndürücü değişime, eğitimin hem uyum sağlaması ve hem de bu değişimi yönlendirmesi beklenir. Bu sürecin gerektirdiği eğitim geleneksel değil, çağdaş ve demokratik bir eğitim olmalıdır. Çağdaş ve demokratik eğitimin temelini çağdaş insan görüşü oluşturur. İnsan görüşü, insan hakları evrensel bildirisinin 1. maddesindeki "Bütün insanlar özgür doğar, haklarda ve onurda eşittir" kuralı ile bağımlıdır. Her insan farklıdır. Zeno (MÖ 334-262)'nun dediği gibi, her insanın içinde bir kainat vardır (Kazamias, 1965). Bütün insanlar (ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayırım gözetmeksizin), yaşama hakkına sahiptir (İ.H.E.B. madde3). Oysa insanın yaşama hakkı, bir otobüse binip seyahat ederken şoföre emanet edildiği gibi, çevresel değişkenler içerisinde sınırlamalarla karşılaşır. Oysa yaşama hakkı, onurlu yaşamak için standartlar gerektirir. İnsan hakları, insanın canlılığı ile bağımlıdır. İnsanın, anne karnından itibaren sahip olduğu hakları vardır. Bu haklar, insanın sadece insan olmasından kaynaklanır. İnsan Hakları Evrensel Bildirisinin ilk maddesinde belirtildiği gibi, "Bütün insanlar özgür doğar, haklarda ve onurda eşittir." İnsan doğuştan köle değildir; birinin hakkı diğerinden fazla ya da az değildir; insan onuruyla doğar. Bu özgürlüğü, hakkı ve onuru, ona kimsenin ödül olarak veremeyeceği gibi; ceza olarak da kimse ondan geri alamaz. Onurlu yaşama hakkı içerisinde, eğitim hakkı da vardır. Onurlu bir yaşam, ancak eğitilmiş insanlardan oluşur, insan sevgisini ve insana saygıyı içerir. İnsan haklarının gelişmesi, demokratik bir ortamı gerektirir.

Herkes, eğitim hakkına sahiptir (İ.H.E.B. madde26). Aynı yaşama hakkı kadar kutsal bir haktır. Herkese, eğitim hizmetinin ilgi, istidat ve kabiliyetleri doğrultusunda (M.E.T.K. madde2/3), sunulmasını içerir. Herkes, dilediği kadar, dilediği eğitimi alabilmelidir. Hiç kimse, bundan mahrum edilemez. Demokratik toplum olmanın, bilimsel tutumlara sahip olmanın ön koşuludur. Oysa her yıl 2 milyona yakın insanın ÖSS sınavına başvurması, örgün ve yaygın eğitime sadece 500 bine yakın öğrencinin alınması düşündürücüdür.

Eğitim ortamının çağdaş uyaranlarla donatılması; müfettiş, yönetici ve öğretmenlerin çağdaş ve demokratik eğitim yaklaşımı çerçevesinde tutumlara sahip olmaları; çocukların bu ortamda yaşamaları, çağdaşlığı ve demokrasiyi davranış haline getirmeleri geleceğin insanını yetiştirmede önem taşır. Kendisinden, özgür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı olması; ülkesini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı haline getirmesi beklenen; dürüstlük, cesaret, adalet gibi demokrasinin vazgeçilmez ilkelerini davranışa dönüştürmüş bireylerin yetiştirilmesi, çağdaş ve demokratik bir eğitimle olasıdır.

Demokrasi, tek tek demokrat insanların bir araya gelmesi ile oluşur ve devam edebilir. “Demokrasi, ancak demokrat insanların rejimidir” (Bilgen,1994,s.2). Toplumun çağdaş ve demokratik bir yapı ve davranışa kavuşabilmesi, ancak eğitim kurumlarının ve insanların bu davranışa sahip olmaları ile olasıdır.

Çağdaşlık, çağın araçlarından yararlanabilmeyi, kullanabilmeyi, hatta bu araçları bilimsel ve teknik anlamda formüle edip, üretebilmeyi içerir. Çağdaş anlamda gelişmiş ülke olmanın ön koşulu, bilim üretiminde ortalamanın üstünde olmayı gerektirir. Bilimsel bilgiyi üretmek ve satmak, artık ağır sanayiden daha fazla para getirmektedir. Bilim toplumu olabilmek, yeni bilgiyi üretmek ve ondan yararlanabilme yöntemlerini geliştirebilmekle bağımlıdır.

Rousseau demokrasiyi, “egemen varlığın yönetim görevini bütün halka ya da halkın büyük bölümüne bırakmasıyla oluşan yönetim şekli” olarak tanımlar (Rousseau,1999,s.78). Abraham Lincoln’un bilinen tanımına göre, “Demokrasi, halkın, halk için, halk tarafından yönetimidir.” Kennedy’nin dediği gibi, demokrasi kusursuz bir rejim değildir, ancak gelmiş, geçmiş rejimlerin en iyisidir (Kennedy,1998,ss.173-174). “Demokraside eşitlik, aynılığın değil, farklılığın eşitliğidir.” (Lindsay,1973,s.33). Demokrasi, içinde hak ve özgürlüklerin olduğu bir yaşama biçimidir.

Bilgen (1998,s.2)’in belirttiği gibi, “Aç özgürlerin erdemliliği katlanma, tok kölelerin erdemliliği ise, bütün koşullarda efendisine sadakattir. Oysa ne açlığa katlanma ve ne de körü körüne sadakat, insan onuru ile bağdaşmaz. Ne aç özgürler, ne tok köleler toplumu demokrasiyle bağdaşmaz.” Demokrasi, bir yaşama biçimi, bir davranışlar takımıdır. Bilgen (1995,s.168), “Kendi kurallarını kendisi koyan, kararlarını kendisi veren, kendini savunabilen; kendini

başkalarından üstün ya da aşağıda görmeyen, kişilikli, bilinçli ve demokrat insanlar toplumu olmadıkça demokrasiyi ancak biçimsel olarak yaşayabiliriz.” sözleriyle, aslında demokrat insan modelini tanımlamaktadır.

Çağdaş ve demokratik eğitim, “Çağın bilim, teknoloji, sanat ve değerlerinin eğitim ortamının bilişsel (cognitive), duyuşsal (affective) ve psikomotor uyarılarını nitelediği; insan haklarının ve demokrasi ilkelerinin eğitim ortamındaki tüm davranışlara egemen olduğu eğitimdir.” (Bilgen,1996,s.5).

Bilgen (1994,s.9)’in Çağdaş ve Demokratik Eğitim Yaklaşımı’ nin temel ilkeleri, bu araştırmanın kuramsal yapısını oluşturmuştur. Bu ilkeler: Herkes, eğitim hakkına sahiptir; Eğitim, öğrenci merkezli bir süreçtir; Herkes, potansiyeli oranında başarılı olabilir; Her öğrenci kendi eğitiminden sorumlu ve eğitim programını (dersleri) seçmeye yetkilidir; Öğrenci dersler için değil, dersler öğrenci için vardır; Ölçme ve değerlendirme, öğrencinin başarılı olmasını ve geleceğe hazırlanmasını sağlayan bir araçtır; Öğrencinin program hedeflerine uygun başarıları, sınıf dışı, okul dışı ve hatta ülke dışı, nerede olursa olsun, değerlendirilir; Tehdit ve korku yaptırımı yerine, sevgi ve saygı yaptırımı kullanılır; Eğitim tür ve kademeleri arasında yatay ve dikey geçiş yolları açıktır; Eğitim, insanı geleceğe hazırlar; Eğitim kurumlarının yapı ve davranışları İnsan Hakları’na ve demokrasi ilkelerine uygun olmalıdır.

Merkez teşkilatı, taşra teşkilatı, okulları ve tüm kurum, kural ve görevlileriyle, Milli Eğitim Bakanlığı’nın görevi, Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarını gerçekleştirmektir. Bu amaçları gerçekleştirmek için yapılanmış olan Bakanlık, ana hizmet, yardımcı hizmet ve danışma hizmet birimlerinden oluşmaktadır. Danışma hizmet birimi olan Bakanlık Teftiş Kurulu ve İl Milli Eğitim Müdürlüklerinde bulunan İlköğretim Teftiş Kurullarında görevli müfettişler, eğitim kurumlarında Türk Milli Eğitiminin amaçlarının gerçekleştirilmesi için işlev yapar. Türk Milli Eğitim Sisteminde Teftiş, Türk Milli Eğitiminin amaçlarını gerçekleştirmek için danışmanlık, rehberlik, inceleme-araştırma, kontrol ve soruşturma işlevleri yoluyla, sahip olduğu madde ve insan kaynaklarını kullanma bilim ve sanattır. Bu işlevler, çağdaş ve demokratik eğitim yaklaşımı çerçevesinde yapıldığı düzeyde değerlidir. Teftiş, Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarını, çağdaş ve demokratik bir eğitim anlayışı ve davranışlarıyla gerçekleştirmek için okul yöneticilerine ve öğretmenlere rehberlik yapmalıdır.

Rehberlik işlevi, müfettişlerin yönetici ve öğretmenlere, yönetim ve eğitim biliminin kuram, kural ve kavramlarına, olay ve olgularına ilişkin uygulamalara dönük yaptığı yardım hizmetlerini içerir. Bu görevin kapsamında, amaçtan sapmaları önleyici, eğitim ve öğretimde kaliteyi artırıcı ve ürünün biçimlenmesinde normlar ve standartlar geliştirici özellikleri vardır. Bilim ve teknolojideki gelişmelerin eğitim sistemine aktarılması müfettişin görevidir (Bilgen,1990,s.9).

Problem

Çağdaş ve Demokratik Eğitim bağlamında, teftişin rehberlik işlevine ilişkin yönetici görüşleri nelerdir?

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Bu araştırmada veriler, anket yoluyla toplanmıştır. Anket, Çağdaş ve Demokratik Eğitim yaklaşımında teftişin rehberlik işlevine ilişkin, yönetici görüşlerini ölçmek amacıyla hazırlanmıştır.

Araştırma, tarama modelinde yapılmıştır. Çağdaş ve Demokratik Eğitim yaklaşımı açısından teftişin rehberlik işlevi, ilköğretim yöneticilerinin görüşleriyle betimlenmeye çalışılmıştır. İlköğretim yöneticilerinin görüşleri, teftişin rehberlik görevini ne derece yerine getirdiğini test etmeye yöneliktir. Araştırmanın evrenini, Antalya’da Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde “İlköğretim Okulu Yöneticileri Hizmetçi Eğitim Kursu”nda, Antalya İli Milli Eğitim Müdürlüğü’ne bağlı ilköğretim okullarında görev yapan yöneticiler oluşturmuştur. Ankete, 129 ilköğretim okulu müdürü katılmıştır. Güvenirlik testi için “Cronbach Alpha” kullanılmış, güvenirlik katsayısı $\alpha = .89$ olarak bulunmuştur.

Araştırmanın istatistik analizleri, SPSS for Windows Programı kullanılarak yapılmıştır.

Analizde, yöneticilerin çağdaş ve demokratik eğitimde teftişin rehberlik işlevine ilişkin görüşlerini saptamak amacıyla, frekans (f), yüzde (%), standart sapma (ss) ve aritmetik ortalama ($\bar{x}$) kullanılmıştır. Bununla, araştırmaya katılanların, belirtilen maddelere göre, çağdaş ve demokratik eğitim anlayışı çerçevesinde teftişin rehberlik işlevinin nasıl yapılması gerektiğine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla aritmetik ortalamalar eşit aralıklarla tespit edilmiştir. Bu oranlar aşağıda verilmiştir.

Ağırlık Puanı	Seçenekler	Puan Sınırları
1	Hiç	1.00 – 1.79
2	Az	1.80 – 2.59
3	Orta	2.60 – 3.39
4	Çok	3.40 – 4.19
5	Tam	4.20 – 4.99

BULGULAR VE YORUM

Tablo- Yöneticilerin Çağdaş ve Demokratik Eğitimde Teftişin Rehberlik İşlevine İlişkin Görüşleri

SORULAR	SEÇENEKLER							$\bar{x}$	SS	Toplam
	Boş (0)	Hiç (1)	Az (2)	Orta (3)	Çok (4)	Tam (5)				
1-Müfettişler, eğitim yönetimi alanına ilişkin bilimsel gelişmeleri size ne derece ulaştırabilmektedir?	f	-	42	50	28	7	2	2.05	0.95	129
	%	-	32.6	38.8	21.7	5.4	1.6			100.0
2-Denetim teori ve uygulamaları konusunda, müfettişlere ne derece danışabilmektesiniz?	f	-	27	51	35	11	5	2.35	1.03	129
	%	-	20.9	39.5	27.1	8.5	3.9			100.0
3-Her öğrenci için ayrı bir eğitim programı yapılmasını ne derece uygun buluyorsunuz?	f	7	36	25	31	20	10	2.40	1.38	129
	%	5.4	27.9	19.4	24.0	15.5	7.8			100.0
4-İlköğretim okullarında bugün öğretilen bilgilerin ne kadarının gelecekte de işe yarayacağını düşünüyorsunuz?	f	-	8	32	54	27	8	2.96	0.98	129
	%	-	6.2	24.8	41.9	20.9	6.2			100.0
5-“Öğrenciye (çalışkanlık, terbiyelilik, uyumluluk konularındaki) davranışlarına göre muamele edilmelidir” görüşüne ne derece katılıyorsunuz?	f	-	33	25	23	26	22	2.84	1.45	129
	%	-	25.6	19.4	17.8	20.2	17.1			100.0
6-Öğrencilerin başarılı – başarısız biçiminde değerlendirilmesini ne derece uygun buluyorsunuz?	f	12	31	23	38	22	3	2.28	1.32	129
	%	9.3	24.0	17.8	29.5	17.1	2.3			100.0
7-Müfettişler, sanat etkinliklerine ilişkin yönetici ve öğretmenlere ne derece rehberlik yapabilmektedir?	f	13	76	22	14	3	1	1.39	0.95	129
	%	10.1	58.9	17.1	10.9	2.3	0.8			100.0
8-Müfettişler, yönetim sorunlarının çözümüne ilişkin ne derece rehberlik yapabilmektedir?	f	14	44	35	28	6	2	1.80	1.13	129
	%	10.9	34.1	27.1	21.7	4.7	1.6			100.0
9-Öğrenciler, öğretmenlerden ne derece korkmaktadır?	f	16	26	52	28	6	1	1.88	1.08	129
	%	12.4	20.2	40.3	21.7	4.7	0.8			100.0
10-“Not, öğrencinin başarı durumunu anlamasını ve eksiklerini tamamlamasını sağlar” görüşüne ne derece katılıyorsunuz?	f	15	31	29	37	13	4	2.11	1.29	129
	%	11.6	24.0	22.5	28.7	10.1	3.1			100.0

11-“Not, standart bir ölçüt olarak haksızlığı önler” görüşüne ne derece katılıyorsunuz?	f	15	27	30	37	14	6			129
	%	11.6	20.9	23.3	28.7	10.9	4.7	2.20	1.34	100.0
12-“Öğrenci kötü not alma korkusu ile dersini iyi çalışır” görüşüne ne derece katılıyorsunuz?	f	14	26	45	30	12	2			129
	%	10.9	20.2	34.9	23.3	9.3	1.6	2.05	1.18	100.0
13-“Öğrenci mezun olmak için gerekli krediyi tamamlayıncaya kadar dilediği dersleri alabilmelidir” görüşüne ne derece katılıyorsunuz?	f	15	17	18	19	32	28			129
	%	11.6	13.2	14.0	14.7	24.8	21.7	2.93	1.69	100.0
14-“İlköğretim okullarında bütün dersler seçmeli olmalıdır” görüşüne ne derece katılıyorsunuz?	f	14	51	19	19	13	13			129
	%	10.9	39.5	14.7	14.7	10.1	10.1	2.04	1.52	100.0
15-“Sınıf geçmek için sınıfın bütün derslerini asgari ölçüde başarmak esastır” görüşüne ne derece katılıyorsunuz?	f	14	26	30	25	19	15			129
	%	10.9	20.2	23.3	19.4	14.7	11.6	2.42	1.52	100.0
16-“İlköğretim müfredat programında yer alan derslerden birini veya birkaçını daha önce okul dışında öğrenmiş olan öğrenci, o ders veya derslerden muaf tutulmalıdır” görüşüne ne derece katılıyorsunuz?	f	15	32	28	16	24	14			129
	%	11.6	24.8	21.7	12.4	18.6	10.9	2.34	1.57	100.0
17-“Özürlü çocuklar ile normal çocuklar mümkün olduğu ölçüde aynı sınıflarda öğrenim görmelidir” görüşüne ne derece katılıyorsunuz?	f	15	51	16	17	16	14	2.08	1.57	129
	%	11.6	39.5	12.4	13.2	12.4	10.9			100.0
18-“Öğretmen dersini en iyi şekilde anlatır. Öğrenmek öğrencinin görevidir” görüşüne ne derece katılıyorsunuz?	f	14	44	28	32	7	4			129
	%	10.9	34.1	21.7	24.8	5.4	3.1	1.89	1.23	100.0
19-“Öğrenci, başkalarını rahatsız etmeden sınıfta dilediği şekilde davranabilmelidir” görüşüne ne derece katılıyorsunuz?	f	2	53	27	21	16	10			129
	%	1.6	41.1	20.9	16.3	12.4	7.8	2.20	1.34	100.0
20-“Müfettişten korkulur” görüşüne ne derece katılıyorsunuz?	f	2	72	15	10	11	19			129
	%	1.6	55.8	11.6	7.8	8.5	14.7	2.10	1.54	100.0

21-“Öğretmen, öğrencisine sevgisini göstermemelidir. Aksi halde öğrenci şımarır” görüşüne ne derece katılıyorsunuz?	f	2	89	12	5	10	11				129
	%	1.6	69.0	9.3	3.9	7.8	8.5	1.73	1.34		100.0
22-“Öğrencinin, öğretmenini seçme hakkı olmalıdır” görüşüne ne derece katılıyorsunuz?	f	3	28	20	22	24	32				129
	%	2.3	21.7	15.5	17.1	18.6	24.8	3.02	1.56		100.0
23-“Herkes yükseköğretim yapamaz” görüşüne ne derece katılıyorsunuz?	f	3	43	16	16	18	33				129
	%	2.3	33.3	12.4	12.4	14.0	25.6	2.79	1.68		100.0
SEÇENEKLER		Boş (0)	Hiç (1)	Az (2)	Orta (3)	Çok (4)	Tam (5)	$\bar{x}$	SS		Toplam
SORULAR											
24-“Ceza, öğrenciyi terbiye etmek için araç olarak kullanılabilir” görüşüne ne derece katılıyorsunuz?	f	3	70	19	23	11	3				129
	%	2.3	54.3	14.7	17.8	8.5	2.3	1.83	1.16		100.0
25-“Öğretmen, başarılı öğrencileri daha çok sever” görüşüne ne derece katılıyorsunuz?	f	3	26	16	25	42	17				129
	%	2.3	20.2	12.4	19.4	32.6	13.2	2.99	1.42		100.0
26-“Öğretmenin zayıf not vermesi öğrencinin o dersi çalışmasını sağlar” görüşüne ne derece katılıyorsunuz?	f	3	67	37	19	2	1				129
	%	2.3	51.9	28.7	14.7	1.6	0.8	1.64	0.87		100.0
27-“Okul müdürü öğretmenler tarafından seçilmelidir” görüşüne ne derece katılıyorsunuz?	f	3	30	13	19	24	40				129
	%	2.3	23.3	10.1	14.7	18.6	31.0	3.17	1.63		100.0
28-“Öğrenci, ders kitaplarındaki bilgileri öğrenip sorulduğunda ne kadar tekrar edebilirse o kadar not alır” görüşüne ne derece katılıyorsunuz?	f	3	32	34	39	16	5				129
	%	2.3	24.8	26.4	30.2	12.4	3.9	2.37	1.17		100.0
29-“Öğrenci, istediğini öğrenir” görüşüne ne derece katılıyorsunuz?	f	3	24	22	30	31	19				129
	%	2.3	18.6	17.1	23.3	24.0	14.7	2.92	1.40		100.0
30-“Öğrenci sınavdan korkmalıdır” görüşüne ne derece katılıyorsunuz?	f	10	94	12	8	2	3				129
	%	7.8	72.9	9.3	6.2	1.6	2.3	1.28	0.93		100.0

Tablo'nun incelenmesinden; eğitim yönetimi alanına ilişkin bilimsel gelişmeleri müfettişlerin, yöneticilere aktarmasına ait yönetici görüşlerinin "az" seçeneğinde yığıldığı ($\bar{x}=2.05$) gözlenmektedir. Maddeye ilişkin elde edilen verilerin standart sapması ($SS=0.95$) dikkate alındığında grubun, görüşler bakımından heterojen bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Yöneticilerin maddeye ilişkin görüşlerine ait frekans dağılımları incelendiğinde, "hiç", "az" ve "orta" seçeneklerinde yığıldığı görülmektedir. Bu konuya ilişkin yapılan rehberlik yeterli bulunmamıştır. Oysa çağdaş eğitimde bilim evrenindeki yönetim bilimine ilişkin gelişmelerden müfettişlerin haberdar olması ve yöneticileri bilgilendirmesi beklenir.

İlköğretim okullarında bugün öğretilen bilgilerin ne kadarının gelecekte de işe yarayacağına ait yönetici görüşlerinin "orta" seçeneğinde yığıldığı ($\bar{x}=2.96$) gözlenmektedir. Bazı yöneticiler tarafından, "çok" ve "tam" seçeneklerinin seçilmiş olması, bilimsel gelişmelerin hızına bakıldığında düşündürücüdür. Şimdiye kadar gelmiş geçmiş bilim adamlarının %80 ile 90'ı halen hayattadır (Akt.: Rosovsky,1990,s.102).

Müfettişlerin, sanat etkinliklerine ilişkin yönetici ve öğretmenlere rehberlik yapmalarına ait yönetici görüşlerinin "hiç" seçeneğinde yığıldığı ($\bar{x}=1.39$) gözlenmektedir. Yapılan rehberlik, "hiç" yeterli bulunmamıştır. Oysa, çağın sanat ve değerlerine ilişkin rehberlik, algı ve duygu alanına bilimselliği ilaştirebilir.

Notun, öğrencinin başarı durumunu anlamasını ve eksiklerini tamamlamasını sağlamasına katkısına ait yönetici görüşlerinin "az" seçeneğinde yığıldığı ($\bar{x}=2.11$) gözlenmektedir. Maddeye ilişkin elde edilen verilerin standart sapması ($SS=1.29$) dikkate alındığında grubun, görüşler bakımından heterojen bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Yöneticilerin maddeye ilişkin görüşlerine ait frekans dağılımları incelendiğinde, "hiç", "az" ve "orta" seçeneklerinde yığıldığı görülmektedir. Değerlendirme Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarını davranışa dönüştürmek amacıyla, davranış ölçümüne dayalı olmalıdır. Öğrencilerin, eğitimin tanımı içerisinde yer alan davranış oluşturmak, bilgi düzeyiyle sınırlı kalmakta, tutum veya uygulama boyutuna ulaşamamaktadır. Eğitim ortamında aslolan davranış oluşturmaktır.

İlköğretim okullarında bütün derslerin seçmeli olmasına ait yönetici görüşlerinin "az" seçeneğinde yığıldığı ($\bar{x}=2.04$) gözlenmektedir. Maddeye ilişkin elde edilen verilerin standart sapması ($SS=1.52$) dikkate alındığında grubun, görüşler bakımından heterojen bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Bu konu, görüşler incelendiğinde, yeterince ilgi görmemiştir. Yetki ile sorumluluk, denk olmalıdır. Oysa, yetki öğrencide değildir. Sorumluluğu öğrenci taşımaktadır. Kendi seçmediği dersin sorumlusu öğrencidir. Yetkiyi kim

kullanıyorsa sorumluluk onda olmalıdır. Ya da yetki öğrenciye verilmelidir. Başkaları tarafından seçilmiş derslerden sorumlu tutulan öğrenci, başarısızlığı durumunda, sonuçlarına katlanmak zorunda bırakılmaktadır. Bu durum, demokrasiye aykırı olan “körü körüne itaat” ya da “sadakat” davranışlarını geliştirmektedir. Yöneticilerin %39.5’inin “hiç” seçeneğini seçmiş olması, demokrasi bağlamında, düşündürücüdür.

Özürlü çocuklar ile normal çocukların mümkün olduğu ölçüde aynı sınıflarda öğrenim görmesine ait yönetici görüşlerinin “az” seçeneğinde yığıldığı ($\bar{x}=2.08$) gözlenmektedir. Maddeye ilişkin elde edilen verilerin standart sapması ($SS=1.57$) dikkate alındığında grubun, görüşler bakımından heterojen bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Yöneticilerin maddeye ilişkin görüşlerine ait frekans dağılımları incelendiğinde, “hiç”, “az” ve “orta” seçeneklerinde yığıldığı görülmektedir. Bu konuya ilişkin görüş, yeterli düzeyde paylaşılmamıştır. Herkes, eğitim hakkına sahiptir. Özürlü çocukların, mümkün olduğu ölçüde normal çocuklarla aynı sınıflarda eğitim görmesi, onların toplumdan soyutlanmaması, kendilerini mutlu hissetmesi, toplumun mutluluğuna katkıda bulunması ve eğitim hakkını kullanması açısından önemlidir.

Müfettiş korkusuna ait yönetici görüşlerinin “az” seçeneğinde yığıldığı ($\bar{x}=2.10$) gözlenmektedir. Maddeye ilişkin elde edilen verilerin standart sapması ($SS=1.54$) dikkate alındığında grubun, görüşler bakımından heterojen bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Yöneticilerin maddeye ilişkin görüşlerine ait frekans dağılımları incelendiğinde, “hiç”, “az” ve “orta” seçeneklerinde yığıldığı görülmektedir. “Müfettişten korkulur” görüşü, az da olsa paylaşılmıştır. Yöneticilerin bu görüşü “az” da olsa paylaşmaları, eğitim ortamından korkunun çıkarılmasına ilişkin güçlükleri akla getirmektedir.

Herkesin yükseköğretim yapabilmesine ait yönetici görüşlerinin “orta” seçeneğinde yığıldığı ($\bar{x}=2.79$) gözlenmektedir. Bazı yöneticiler tarafından, herkesin yükseköğretim yapamayacağına ilişkin “çok” ve “tam” seçeneklerinin seçilmiş olması, bir insan hakkı olan eğitim hakkının kullanılmasında kavrama ve uygulama basamaklarında, demokrasinin eğitilmiş insan gerektirdiği bağlamında, önemli sorunlara işaret etmektedir.

Cezanın, öğrenciyi terbiye etmek için araç olarak kullanılabilmesine ait yönetici görüşlerinin “az” seçeneğinde yığıldığı ($\bar{x}=1.83$) gözlenmektedir. Maddeye ilişkin elde edilen verilerin standart sapması ($SS=1.16$) dikkate alındığında grubun, görüşler bakımından heterojen bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Yöneticilerin maddeye ilişkin görüşlerine ait frekans dağılımları incelendiğinde, yığılmanın yarısından fazlasının “hiç” seçeneğinde olduğu görülmektedir. Bu görüş, “az” da olsa benimsenmiştir. Oysa, insan haklarına

göre, hiç kimseye küçük düşürücü davranışta bulunulamaz, ceza verilemez (İ.H.E.B.madde5). Ceza, insan onuruyla bağdaşmaz.

Öğrencinin öğretmenini seçme hakkına; okul müdürünün öğretmenler tarafından seçilmesine ait yönetici görüşlerinin “orta” seçeneğinde yığıldığı anlaşılmaktadır. Demokrasi özgürlükler rejimidir. Seçenekler varsa özgürlükten bahsedilebilir. Demokratik bir eğitim ortamından bahsedebilmek için, özgürlüklerin yaşama biçimi olması beklenir. “Hiç” ve “az” seçeneklerinin bazı yöneticiler tarafından seçilmiş olması düşündürücüdür.

Öğrencinin istediğini öğrenmesine ait yönetici görüşlerinin “orta” seçeneğinde yığıldığı ($\bar{x}=2.92$) gözlenmektedir. Eğitim, öğrenci merkezli bir süreçtir. Çağdaş insan tanımına göre, insan, biyolojik, psikolojik, sosyal ve kültürel bir varlıktır. Her insan, farklı özelliklere sahiptir. Çoklu zeka kuramına ve herkesin potansiyelinin farklı olduğuna göre, bu sonuç düşündürücüdür. Her öğrenci, her konuyu, aynı motivasyonla ve aynı zamanda öğrenemez.

Özdemir (2001)’in paralel yapıdaki başka bir araştırmasında, yönetici görüşleri, eğitim yönetimi alanına ilişkin bilimsel gelişmeleri müfettişlerin, yöneticilere aktarması “orta” ($\bar{x}=2.63$); ilköğretim okullarında bütün derslerin seçmeli olması “orta” ($\bar{x}=2.65$); müfettiş korkusu “hiç” ($\bar{x}=1.59$); herkesin yükseköğretim yapamaması “az” ($\bar{x}=2.37$); cezanın, öğrenciyi terbiye etmek için araç olarak kullanılabilmesi “hiç” ($\bar{x}=1.73$); öğrencinin öğretmenini seçme hakkı, okul müdürünün öğretmenler tarafından seçilmesi sırasıyla “az” ($\bar{x}=2.45$) ve “çok” ($\bar{x}=3.59$); öğrencinin istediğini öğrenmesi “çok” ($\bar{x}=4.02$) düzeyinde bulunmuştur. Diğer maddelere ilişkin bulgular paralellik taşımaktadır.

Öneriler

Eğitim kurumlarının yapı ve davranışları, öğrenci için olmalıdır. Türk Milli Eğitim Sisteminin bir parçası olan teftiş sistemi, rehberlik işleviyle, çağdaş ve demokratik bir eğitim ortamında, öğrencilerin Türk Milli Eğitimimizin genel amaçlarını, davranışa dönüştürme çabası içinde olmalıdır. Bu bağlamda, teftiş, davranışlarına aşağıdaki önerileri iliştiirmelidir:

Herkes, eğitim hakkına sahiptir. Eğitim hakkı, sınırlandırılmadan herkese tanınmalıdır. Eğitimde amaç, yetenekliyi seçmek değil, yeteneği geliştirme yollarını bulmaktır. Özürlü çocuklar ile normal çocuklar mümkün olduğu ölçüde aynı sınıflarda eğitim görmelidir. Eğitim, öğrenci merkezli bir süreçtir. Her öğrenciye göre eğitim programı yapılmalıdır. Bütün dersler seçmeli olmalıdır. Not, öğrencinin başarı durumunu anlamasını ve eksiklerini tamamlamasını sağlayan bir araç olmalıdır. Öğrencinin, okul dışı başarıları da değerlendirilmelidir. Korku ve ceza yerine, sevgi ve saygı esas alınmalıdır.

Eğitim, öğrenciyi geleceğe hazırlamalıdır. Okullar, öğrencilere geleceği yordayacak durumlar için örneklemeler yapmalıdır. Demokrasi özgürlükler rejimidir. Seçenekler varsa, özgürlük vardır. Öğrenci, derslerini, öğretmenini; öğretmen, müdürünü seçmeye yetkili olmalıdır.

Çağdaş ve Demokratik Eğitim anlayışı bağlamında teftiş, araştırma bulgularına dayalı bu önerileri rehberlik davranışlarına en a : uygulama; hatta değerlendirme düzeyinde iliştiirmelidir.

KAYNAKÇA

- Bilgen, H. Nihat. "Bilim ve Eğitim". **Yeni Türkiye**. Ankara: 1998
- _____. "21. Yüzyılda eğitim ve Öğretmen." **Simpozyum '96: Modern Öğretmen Yetiştirmede Gelişme ve İlerlemeler**. MEB-Hacettepe Üni.- Alman Kültür Merkezi-Heidelberg. Ankara:30 Eylül - 4 Ekim 1996. (ss.1-7)
- _____. "Kamu Yönetimi ve Demokrasi Eğitimi" **Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumu Bildirileri**, I. Cilt TODAİE Uluslar arası Yönetim Bilimleri Enstitüsü Ulusal Seksiyonu No:1, Ankara:Kasım 1995, (ss.159-170)
- _____. **Çağdaş ve Demokratik Eğitim. Ders Geçme ve Kredi Uygulaması**. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara:1994.
- _____. **Örgüt İklimi**. Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu. TODAİE Yayınları No:235, Ankara:1990.
- İnsan Hakları Evrensel Bildirisi**.
- Kennedy, John F. **Cesaret ve Fazilet Mücadelesi**. Hayat Yayınları:13, Birinci Baskı, İstanbul: Nisan 1998.
- Lindsay, A.D. **Demokrasinin Esasları**. Çev.: Kemal Diriöz. Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Kültür Yayınları, Milli Eğitim Basımevi, Ankara:1973.
- Milli Eğitim Temel Kanunu (1739 Sayılı)**
- Nash, P. - Kazamias, A.M., Perkinson, H.J. **The Educated Man**. John Willey and Sons Inc., New York:1965.
- Özdemir, T. "Çağdaş ve Demokratik Eğitimde Teftiş". Yayınlanmamış Doktora Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu:Kasım 2001.
- Rosovsky, Henry. **Üniversite; Bir Dekan Anlatıyor**. Çeviri: Süreyya Ersoy, Tübitak Popüler Bilim Kitapları:6, Akademik Dizi, Birinci Basım, Ankara: Mart 1994.
- Rousseau, Jean-Jacques. **Toplum Sözleşmesi. (Le contrat social)** Çeviren: Vedat Günyol, Adam Yayınları, İstanbul: Nisan 1999.